

Asia: VN/32389/2023

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain, sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain sekä Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (15 ja 20 §) muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1) Näkemyksenne muutoksiin, joilla vahvistetaan ammattioikeutta hakevan sekä ammattihenkilön kielitaitoa koskevia säännöksiä

Socca kannattaa esityksen muutosehdotuksia koskien ammattioikeutta hakevan ja ammattihenkilön kielitaitoa. Soccan näkemyksen mukaan laissa tulisi säätää kansallisesti yhdenmukainen kielitaidon tasomääritys. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida sitä voisiko ammattioikeuksien myöntämisen edellytyksenä olla yleisen ja ammatillisen kielitaidon testaus kaikille vieraskielisille henkilöille riippumatta siitä, onko tutkinto suoritettu ulkomailla tai Suomessa. Yhdenmukainen kielitaidon varmennus olisi kannatettava ja tukisi sekä työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua että asiakas- ja potilasturvallisuutta.

Jatkovalmistelussa olisi kuljetettava mukana tavoitetta sujuvoittaa kansainvälisten osaajien ja EU/ETA-maiden ulkopuolella koulutettujen ammattihenkilöiden ammattioikeuden saamista ja sujuvaa työllistymistä, sen rinnalla, että lainsäädännön tulee olla yhdenvertainen ja tukea asiakas- ja potilasturvallisuutta.

2) Näkemyksenne muutoksiin, joilla laajennetaan Lupa- ja valvontaviraston mahdollisuuksia puuttua ammattihenkilön ammattioikeuteen ammattitoiminnan ulkopuolella tehdyn rikoksen perusteella sekä toisen EU/ETA-valtion tekemän, ammattioikeutta rajoittavan tai poistavan päätöksen perusteella

Socca pitää kannatettavana, että Lupa- ja valvontaviraston mahdollisuuksia puuttua ammattihenkilön ammattioikeuteen ammattitoiminnan ulkopuolella tehdyn vakavan rikoksen perusteella laajennetaan. Asiakas- ja potilasturvallisuuden turvaamista voidaan pitää hyväksyttävänä perusteena ammattioikeuksiin puuttumiselle.

Socca kiinnittää kuitenkin huomiota, että esitetty muutos ei huomioi lievempiä sakkorangaistuksia, kuten huumausainerikoksia, jotka voivat olla riski sosiaali- ja terveysalan töissä. Lisäksi

jatkovalmistelussa perusteluja olisi tarpeen täydentää suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta ja tehtävä tapauskohtaista arviointia, missä määrin vapaa-ajalla tehty rikos osoittaa henkilön soveltumattomuutta ammatin harjoittamiseen.

Lausuntopalautteen perusteella tehtävässä jatkovalmistelussa tullaan arvioimaan mahdollisia muutostarpeita laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimimista koskevaan sääntelyyn avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella. Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:ään vuonna 2025 voimaan tulleella muutoksella annettiin myös muille kuin ammattiin opiskeleville mahdollisuus toimia tilapäisesti laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä sosiaalityöntekijöitä koskeneen akuutin henkilöstöpulan tilanteessa. Eduskunta on edellyttänyt, että sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimisen edellytysten lieventämistä koskeneen lakimuutoksen vaikutuksia ja kokemuksia ja ottaa ne huomioon ammattihenkilölainsäädännön uudistamisessa. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut asiaa hallituksen esityksessä tarkemmin kuvatulla tavalla ja ehdottanut esityksessä useita muutoksia sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjaon joustavuuden parantamiseksi ja tehtävärakenteiden kehittämiseksi. Ehdotetut muutokset muodostavat kokonaisuuden, jossa samanaikaisesti yhdenmukaistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon säänneltyyn ammattiin opiskelevien tutkinto-opiskelijoiden edellytyksiä toimia laillistetun ammattihenkilön tehtävissä sekä mahdollistetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöille joustava toimiminen toistensa tehtävissä laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin. Ehdotettujen muutosten myötä ne sosiaalihuollon ammattihenkilöt, jotka olisivat suorittaneet sosiaalityön opintoja avoimessa yliopistossa, saisivat toimia jatkossakin niissä sosiaalityöntekijän tehtävissä kuin nykyisinkin, mutta pysyvämmällä tavalla. Esityksen mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa säädettäisiin terveydenhuollon ammattihenkilölakia vastaavasti erikseen ammattiin opiskelevien mahdollisuudesta toimia laillistetun ammattihenkilön tehtävissä (12 §) ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden mahdollisuudesta toimia muiden sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävissä (3 §). Ehdotetuilla muutoksilla tuettaisiin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskittymistä koulutustaan (tutkintokoulutus sekä mahdolliset lisä- ja täydennyskoulutukset) ja osaamistaan vastaaviin tehtäviin sekä turvattaisiin sosiaalihuollon ammattihenkilöille pysyvämmät tehtäväjärjestelyt poistamalla toisen ammattihenkilön tehtävissä toimimiseen liittyvät aikarajat ja vaatimus toimia johdon ja valvonnan alaisena. Muutoksilla luotaisiin pysyvät

lainsäädännölliset rakenteet vastata eri aikoina muuttuviin palvelutarpeisiin ja henkilöstön riittävyyteen ja saatavuuteen liittyviin vaihteluihin. Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa lausuttavana olevan esityksen ehdotukseen, joka koskee laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä tilapäisesti toimimisen edellytyksiä ja ottaen huomioon sosiaalihuollon ammattihenkilöiden riittävyyden ja saatavuuden näkökulman (3 A ja 3 B).

3A) Näkemyksenne muutokseen, jolla joustavoitetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjakoa mahdollistamalla sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toimiminen toistensa tehtävissä laissa tarkemmin säädettyin edellytyksin terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia vastaaviksi (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 3 §)

Socca pitää esityksen tavoitetta joustavoittaa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjakoa kannatettavana. Esityksen pyrkimystä, moniammatillisen työskentelyn lisäämiseksi ja ammattiryhmien välisten raja-aitojen madaltamiseen asiakkaiden tarpeisiin vastaamisen ja palveluisen sujuvuuden näkökulmasta, voidaan pitää lähtökohtaisesti hyvänä.

Socca katsoo, että jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskeva sääntely vahvistaa osaamistasoa, eikä heikennä sitä. Jatkovalmistelussa tulee pitää huoli siitä, että kaikissa arviointia vaativissa tilanteissa ja vaativissa asiakastilanteissa on sosiaalityöntekijän pätevyydellä toimivat ammattihenkilöt tekemässä arviointia ja päätöksentekoa. Lisäksi tulisi tarkentaa missä tilanteissa tehtävissä toimimista joustavoitetaan ja sovelletaan sosiaalihuollossa ja millaisia vaikutuksia työnjaon joustavoittamisella on tehtävien vaativuuden arviointiin ja palkkaukseen. Lisäksi olisi hyvä huomioida ehdotettujen muutosten suhdetta esimerkiksi sosiaalihuoltolakiin esitettyihin sosiaalityöntekijän erityisiin tehtäviin. Soccan näkemyksen mukaan tulisi säätää määräajat toisen ammattihenkilön tehtävissä toimimiselle ja miten valvonta tulee toteuttaa. Lisäksi tulee varmistaa, että asiakkaiden ja työntekijöiden oikeusturva toteutuu kaikissa tilanteissa.

Socca huomioi, että lainsäädännön toimeenpanossa tulee ohjeistaa kattavasti, miten työnantajat käytännössä arvioivat ammattihenkilöiden osaamisen riittävyyttä. Jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa tulee varmistaa se, että muutos ei johda eri laintulkintoihin ja vaihteleviin käytänteisiin hyvinvointialueiden välillä ja alueiden sisällä.

3B) Näkemyksenne muutokseen, jolla yhdenmukaistetaan laillistetun ammattihenkilön tehtävissä tilapäisesti toimimista koskevaa sääntelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 12 §)

Socca pitää esitettyä yhdenmukaistusta ja esityksessä ehdotettua selkiytystä koskemaan nimenomaisesti yliopistolaissa tarkoitetussa yliopistossa sosiaalityötä pääaineena opiskelevasta tutkinto-opiskelijasta kannatettavana. Lisäksi esitys kytkeä tilapäisesti laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävässä toimimisen kesto tutkinto-oikeuden keston on kannatettava.

Soccan näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa tulisi tarkastella uudelleen ehdotettua 12 §:n 2 momenttia siten, että yliopistokoulutettu johtava sosiaalityöntekijä ja sosiaalityöntekijä laillistettuina ammattihenkilöinä voivat toimia myös ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan opiskelijan työtä valvovana/ohjaavana/johtavana ammattihenkilönä. Lisäksi tulisi pohtia eri palvelurakenteiden näkökulmasta mahdolliset erilaiset delegointisääntötilanteet ja niissä joustamisen mahdollisuudet.

Socca pitää kannatettavana tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä toimivan henkilön nimikkeeseen muuttamista muotoon sosiaalityöntekijäopiskelija. Myös sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien tilapäisesti laillistettuna ammattihenkilönä toimivien opiskelijoiden osalta tulisi toimia myös vastaavasti, huomioiden kuitenkin mahdolliset eri nimikkeet. Lisäksi on tärkeää, että nimikkeiden käytöstä ohjeistetaan yhdenmukaisesti kansallisesti.

4) Näkemyksenne muutokseen, jolla yhdenmukaistetaan lähihoitajan ammattinimikkeen käyttöoikeuden edellytykset ja varmistetaan, että valvontaviranomaisella on yhdenmukainen toimivalta valvoa sosiaali- ja terveydenhuollon nimikesuojattuja ammattihenkilöitä.

Socca pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana. Jatkovalmistelussa tulee kuitenkin ratkaista se, kuinka työnantajat voivat todentaa ammattihenkilön pätevyyden, ammattioikeudet ja mahdolliset rajoitukset, joita valvontaviranomainen on mahdollisesti määrännyt.

5) Näkemyksenne muutokseen, jolla lisätään säännökset ja selkeä prosessi toisessa EU/ETA-valtiossa suoritettun tutkinnon vertailusta ja tunnustamisesta kansallista ja EU:n oikeuskäytäntöä vastaavaksi

Socca pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana.

6) Näkemyksenne muutokseen, jolla sujuvoitetaan sairaanhoitajan rajatun lääkkeenmäääämisöikeuden lupaprosessia

-

7) Näkemyksenne muutoksiin, joilla vähennetään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnan toimintaa koskevaa byrokratiaa

Socca pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana. Jakovalmistelussa tulee pitää huoli moniammatillisuuden säilymisestä valvonnassa, jotta asianosaisten oikeusturva ja valvonnan riittävä asiantuntemus taataan, kun valvontalautakunnan toimivaltaa supistetaan.

8) Näkemyksenne muutoksiin, joilla laajennetaan Lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeutta ja varmistetaan tiedonsaantioikeudet pysyvällä sääntelyllä

Socca pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana.

9) Näkemyksenne muutokseen, jolla päivitetään erikoishammaslääkärikoulutukseen ottamisen edellytyksiä

-

10) Huomionne vaikutusten arviointiin liittyen. Onko esitysluonnoksella joitakin olennaisia vaikutuksia, joita ei esityksessä ole huomioitu?

Socca katsoo, että työnjaon joustavoittamisen vaikutuksia tulee tarkastella erityisen huolellisesti tehtävissä, joihin liittyy vaativaa ammatillista harkintaa sekä julkisen vallan käyttöä.

11) Muita huomioitane esitykseen liittyen

Socca kiinnittää huomioita siihen, että esityksen keskeinen haaste liittyy useiden samanaikaisten tavoitteiden yhteensovittamiseen. Esityksellä pyritään keventämään hallinnollista taakkaa, lisäämään työnjaon joustavuutta, vahvistamaan valvontaa ja tiukentamaan ammattioikeuden saamisen edellytyksiä. Soccan näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa tulisi arvioida tarkemmin näiden muutosten yhteisvaikutuksia asiakas- ja potilasturvallisuuteen, henkilöstön saatavuuteen sekä ammattihenkilöiden oikeusturvaan.

Holmi Laura
Socca - Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus